

Mr. Fuad Imširović
Behram-begova medresa u Tuzli

SOCIOPSIHOLOŠKI KONFLIKTI UČENIKA

DOI: 10.58584/2490-3752.2020.6.5.15

SAŽETAK

Autor u radu razmatra konflikte među učenicima koji se javljaju u nastavnom procesu. Proširenje socijalnog polja koji učenici doživljavaju u školskom okruženju praćeno je i izvjesnim povećanjem suočavanja sa sukobima i konfliktima, kako na individualnom tako i na grupnom nivou. Raznovrsnošću i brojnošću socijalnih interakcija povećava se i vjerovatnoća suprotstavljanja različitih interesa, a upravo takvi odnosi su odlična pretpostavka za određene intrapersonalne i interpersonalne konflikte, kao i intergrupne konflikte. U radu su tematizirani osnovi i vrste konflikta, faktori koji uslovljavaju javljanje konflikta kao i faktori koji utiču na tok konflikta.

Ključne riječi: *konflikt, učenik, nastavni proces, vrste konflikta, reakcije na konflikt.*

Uvod

Pojam konflikt ima veoma široko semantičko polje, te se uglavnom odnosi na situacije u kojima postoje neki suprotni (antagonistički) motivi, događaji, svrhe, impulsi i slično. S obzirom na ogroman broj različitih tipova konflikata, ne iznenađuje što postoji veliki broj različitih teorijskih pristupa razumijevanju konflikta. Teorijski pristupi su pod snažnim uticajem akademske discipline teoretičara, pa se tako psiholozi usredsređuju na intrapersonalne konflikte; sociopsiholozi su usmjereni na interpersonalne i intergrupne konflikte; sociolozi naglašavaju društveni, statusni i klasni konflikt i konflikt uloga; ekonomisti se usredsređuju na teoriju igre i donošenje odluka, ekonomsko nadmetanje, sindikalne pregovore i trgovinske rasprave; politikolozi i međunarodni specijalisti usredsređuju se na političke i međunarodne konflikte. (Deutsch, 1991)

Konflikt se pojavljuje na svim nivoima društvenog života: intrapsihičkom, interpersonalnom, intergrupnom, interorganizacionom i internacionalnom. Pojavljuje se ne samo između društvenih cjelina već i unutar različitih tipova društvenih cjelina, između osoba kao i između nacija. U radu ćemo predstaviti dvije vrste konflikta: intrapersonalni (intrapsihički) i interpersonalni (među pojedincima), a spomenut ćemo i intergrupni konflikt. Istraživanjem sličnih tema utvrdili smo da je relativno mali broj istraživanja na temu konflikta među adolescentima, općenito, a posebno u ovom aspektu sociopsihološkog konflikta kod učenika. Neki od razloga takvom pristupu, prema Petroviću (2009) jesu neadekvatno konceptualno razgraničenje u odnosu na srodne pojmove, prije svega agresiju. Konflikt je, u pojedinim istraživanjima, on istovremeno definisao i kao zadirkivanje, razlike u mišljenju, ali i kao neslaganje, verbalni sukob, emocionalnu raspravu i sl.

Uz nedovoljan broj istraživanja, drugi problem koji navodi Petrović (2009) jeste i raznorodnost istraživanja i istraživačkih pristupa konfliktu, kao vrlo složenom konstrukt.

1. Subjektivni i objektivni faktori konflikta

Konflikti mogu biti i konstruktivni i destruktivni. Iako ima lošu reputaciju i može asocirati na nešto negativno, konflikt je korijen lične i društvene promjene i sigurne su mnoge pozitivne funkcije konflikata. Osnovno društveno i naučno pitanje nije kako da se

eliminišu ili spriječe konflikti, već kako da se transformira energija konflikta u pozitivnu pokretačku snagu. Svaki pristup razumijevanju konflikta neminovno uključuje razmatranje i subjektivnih i objektivnih faktora, bez obzira na sudionike konflikta (pojedince ili grupe). To znači da se moraju poznavati subjektivni faktori kao što su vrijednosti, ciljevi, shvatanja, očekivanja i percepcije strana, i objektivni faktori kao što su sredstva strana u sukobu, njihova moć i vještine, kao i karakteristike sociokulturalnog konteksta u kojem se njihov odnos odigrava. Zbog toga je ovakav pristup razumijevanju konflikata socijalno-psihološki. (Deutsch, 1991)

1.1. Faktori koji utiču na vjerovatnoću izbijanja konflikta

1.1.1. Kontakt i vidljivost razlika

U konfliktnoj, kao i u harmoničnoj interakciji, potreban je partner. Tako je sama mogućnost za interakciju jedan od faktora koji doprinosi razvoju neslaganja između pojedinaca ili u okviru grupe. Pojedinci ili grupe koji nemaju nimalo ili imaju samo malo kontakata s drugima, nemaju izgleda za konflikte. Navedeni faktor u uslovima nastavnog procesa primjećujemo u kontekstu srednjoškolaca koji su završili osnovnu školu sa superodličnim uspjehom ili su bili učenici generacije. U osnovnoj školi učenik je svoje sposobnosti i kompetencije, time i ukupan uspjeh, komparirao s manjim brojem učenika, gdje je bila manja konkurencija i kriterij kompetitivnosti. Upisom u srednju školu, broj potencijalnih superodličnih i učenika generacija je znatno veći. S obzirom da dolaze iz različitih sredina, učenici posjeduju različit nivo kompetencija i postignuća. Potrebno je da učenici ulažu više energije, truda i sposobnosti za kvalitetno nadmetanje i postizanje ranijih rezultata. U navedenim okolnostima, u prvom planu dolazi do intrapersonalnog konflikta. Učenik nije navikao na takvu vrstu neuspjeha, te se kod njega javlja sumnja u sposobnosti, a potom može doći i do interpersonalnog konflikta. U slučajevima međusobnog nadmetanja, odmjeravanja snaga i sposobnosti, uz slabiju emocionalnu i socijalnu zrelost, učenici mogu pokazati i izvjesnu međusobnu netrpeljivost, koja je, opet, izvor konflikta interpersonalne prirode.

1.1.2. *Opažena nespojivost*

Obilježja pojedinca ili grupe (vjerovanja, stavovi, ciljevi, interesi, vrijednosti) nespojiva su sa obilježjima drugog pojedinca ili grupe onda kada sprečavaju ili čine manje uspješnim ili manje vjerovanim neko obilježje drugog koje on pozitivno vrednuje. Zapravo, ključna nije objektivna nespojivost, već je to opažena nespojivost. Može se desiti da se objektivna nespojivost ne prepozna zato što ne postoji jasna svijest o nespojivosti interesa, i stoga će konflikt biti prije latentan nego otvoren. Ovakav unutarnji konflikt često nastaje kada se opazi nespojivost nastavnih programa i drugih školskih obaveza s ličnim sposobnostima i mogućnostima. Lična ubjeđenja, stavovi, interesi, stavovi i slično mogu uvelike onemogućiti svrsishodan lični razvoj u okolnostima novog obrazovnog okruženja, ukoliko se oni opaze kao izrazito teški, nepredvidivi, novi. Posebno otežavajuća može biti okolnost za učenike koji dolaze iz udaljenih sredina u sredinu u kojoj nemaju prijatelja iz djetinjstva ili iz iste škole. Teža varijanta je slučaj nerazumijevanja roditelja i nastavnog osoblja za uočeni rascjep između realnih mogućnosti i opaženih (ne objektivnih, već opaženih) otežavajućih okolnosti.

1.1.3. *Opažena korisnost konflikta*

Na planu podsticanja društvene i lične promjene, neophodno je angažovati se na „podizanju svijesti“ ili ispravljanju pogrešne percepcije o predmetu sukoba ili konflikta. Ponekad je pozitivno, potrebno i, prije svega, razvojnog karaktera, uvidjeti korist od ulazanja u konflikt, to jest da će se, dugoročno, više dobiti ili manje izgubiti ako se u konflikt uđe. Očekivana dobit može biti suptilna: neko može ući u konflikt u kom očekuje da izgubi da bi sebi ili drugima dokazao da se ne plaši. Pozitivnu stranu ove vrste konflikta primjećujemo u nastavnom procesu kod učenika koji se upušta u izazov, koji predstavlja konflikt, kako bi sebi i drugima pokazao da ima sposobnosti i mogućnosti da se izbori s datim izazovom. Takva, trenutna, negativna posljedica konflikta, koja je i intrapersonalnog karaktera (sumnja u vlastite sposobnosti) ali i interpersonalnog (potencijalno podsmjehivanje i izrugivanje grupe) u dugoročnoj varijanti jača i samopouzdanje i samopotvrđivanje u grupi nakon nekoliko uspješno riješenih izazova.

1.1.4. Faktori koji utiču na tok konflikta

Hipoteza pod nazivom „Deutschov jednostavni zakon o socijalnim odnosima” (Deutsch, 1991) glasi da karakteristični procesi i posljedice izazvane određenim tipom socijalnih odnosa (bilo kooperativnim ili kompetitivnim) teže da izazivaju taj isti tip socijalnih odnosa. Na taj način, kooperativnost izaziva opažene sličnosti u vjerovanju i stavovima; spremnost da se pomogne; otvorenost u komunikaciji; stavove povjerenja i prijateljstva; osjetljivost za zajedničke interese i neisticanje suprotnih interesa, dok je takmičenje izazvano pokušajem da se pojača razlika u moći između sebe i drugih, slabom komunikacijom, smanjivanjem svijesti o sličnostima vrijednosti i povećanom osjetljivošću za suprotne interese. Preneseno u domen nastavnog procesa: ukoliko se radi o konstruktivnom konfliktu, u kojem dominira uspostavljanje pozitivnih intrapersonalnih socijalnih odnosa (samouvjerenost i samopouzdanje u vlastite snage i sposobnosti, otvorena komunikacija i izgrađen javni nastup, povjerenje u vlastitu ličnost, orijentisanost na lične snage a ne slabosti), takav učenik uspješno gradi svoju učeničku karijeru, svakodnevno pozitivno i kvalitetno odgovarajući na izazove nastavnog procesa. S druge strane, destruktivni intrapersonalni konflikt, kojeg možemo prepoznati kroz nisko samopouzdanje i povjerenje u vlastite sposobnosti, strah od javnog nastupa i otvorene komunikacije, fokus na slabosti ličnosti i kompetencija), može dovesti do izvjesnih problema u smislu učenja i praćenja nastavnog procesa, izbjegavanja obaveza, otežanog privikavanja na okolinu i slično.

2. Intrapsihički (intrapersonalni) konflikt

Intrapsihički konflikt je sukob unutar vlastite ličnosti. Događa se onda kad smo pod utjecajem dvaju ili više inkompatibilnih ili nepomirljivih motiva. Uzroci tome mogu biti višestruki: suprotni motivi za neko djelovanje, suprotne želje, suprotni ciljevi kao i alternativni putovi do postizanja nekog cilja. Najpoznatiji su: 1) konflikt dvostrukog privlačenja; 2) konflikt dvostrukog odbijanja, 3) konflikt istovremenog privlačenja i odbijanja. Intrapsihički konflikti su izvori i generatori raznih neuroza koje mogu predstavljati poteškoću razvoju ličnosti na svim nivoima života. Prepoznavanjem konflikta i njegovim pozitivnim rješenjem osoba postiže bolje funkcioniranje na psihofizičkom, ali i na društvenom i duhovnom nivou. (Nikić, 2012)

2.1. Konflikt dvostrukog privlačenja

Konflikt dvostrukog privlačenja javlja se kada se osoba nalazi pred dva jednako privlačna cilja koji se istovremeno ne mogu ostvariti. Osoba je primorana da se odluči za jedan od njih, čime se nužno gubi drugi, koji je dinamički veoma snažan i privlačan. Konflikt je jači što su ciljevi sličniji. Ukoliko se osoba u ovoj situaciji ne može odlučiti, javlja se stanje neprekidnog konflikta. Učenik koji je odgovoran, razvijenih radnih navika, redovno se priprema za nastavu, ima konflikt dvostrukog privlačenja kada treba da se pripremi za nastavne predmete, a objektivno nema vremena. Pri tome mora odlučiti za koji od navedenih će se pripremiti, a za koji rizikovati da dobije manju ocjenu nego koju je planirao. Takav konflikt kod odgovornih učenika može dovesti do izvjesnih frustracija, posebno pri kraju polugodišta ili nastavne godine, kada, iako su na vrijeme dobivali ocjene i pratili nastavni sadržaj, usljed većeg broja obaveza, pismenih vježbi i pismenih provjera bivaju dovedeni u situaciju da ne mogu u potpunosti odgovoriti svim izazovima.

2.2. Konflikt dvostrukog odbijanja

Konflikt dvostrukog odbijanja javlja se kada se osoba nađe u situaciji da mora odabrati jedan od dva cilja. Ovaj konflikt stvara ipak manje tjeskobe jer postoji mogućnost da osoba ostane što duže u stanju neodlučnosti. Primjer ovakvog tipa konflikta se najčešće javlja kod učenika slabijeg uspjeha koji slabije prate nastavni proces. U slučajevima rizika dobivanja slabije ocjene usljed nepripremanja za nastavu ili potpunog izbjegavanja nastave, biraju onaj izbor koji će im u datom momentu donijeti manje problema i manju štetu. To, u konkretnom slučaju znači, da u rješenju konflikta koji se javlja između dva negativna izbora preovladava ono rješenje koje će konkretnom učeniku donijeti manje problema u nastavku školovanja. U nekim slučajevima je to dobivanje negativne ocjene, koju će lakše popraviti, a u drugom slučaju je, pak, riječ o izbjegavanju časa, uz nadu u pozitivniji ishod.

2.3. Konflikt istovremenog privlačenja i odbijanja

Konflikt istovremenog privlačenja i odbijanja je najdestruktivnija vrsta konflikta koji se javlja u situacijama kada jedan cilj osobe istovremeno privlači i odbija. U pitanju je ambivalentni cilj koji

izaziva veliku tjeskobu ličnosti, jer zbog određenog motiva osobu jako privlači, a istovremeno zbog nekog drugog motiva je odbija. Česte konflikte ovog tipa možemo pronaći i u školskim klupama, a posebno prilikom odabira dodatnih ili izbornih predmeta. Učenik se nalazi u konfliktnoj situaciji u smislu izbora dodatnog predmeta prema kojem ima afinitete i planira dublje istraživati predmetni sadržaj, ali se problem javlja u nedovoljno poticajnoj razrednoj klimi, razrednoj atmosferi predmetnog profesora, neizazovnim nastavnim sadržajima i slično.

3. Interpersonalni konflikti

Interpersonalni konflikti su sukobi između pojedinaca ili grupa ljudi koji imaju različite i nepomirljive želje, interese, stavove, vrijednosti, misli i potrebe. Suprotnost mišljenja i stavova, samih po sebi, ne predstavlja problem, naprotiv, jer energija različitosti donosi lične i društvene promjene. Ustvari, to je lično pravo ali i specifičnost kojom je Bog obdario čovjeka. Svrha sukoba mišljenja, želja, životnih stavova je u tome da proizvede nešto dobro i korisno za one koji se sukobljavaju i da ih dovede do boljih i kreativnih rješenja. Konflikt je ponekad i potreban, jer pomaže osvijetliti problem s više strana i riješiti ga uspješnije, na dobrobit pojedinca i društva. (Nikić, 2012) Problem nastaje kad pojedinci ne prihvataju različitost drugih i ne priznaju drugačije stavove, mišljenje i vrijednosti. Sukobi nastaju, pa i produbljuju se i onda kad pojedinci nameću drugima svoje mišljenje i svoje stavove, ne poštujući pritom njihovu slobodu i pravo na samoodlučivanje.

Konfliktne situacije ove vrste, interpersonalne pa i intergrupne, primjećuju svi koji rade u nastavnom procesu. Nisu rijetke situacije konflikta među učenicima, kada pojedini učenik objašnjava, govori, prezentira, iznosi svoje mišljenje, stav i slično, a drugi učenik ili učenici smatraju da je ta prezentacija i mišljenje manje vrijedno, nevažno, pri tome i ismijavajući određenog učenika ili provocirajući ga na drugi način. Takve reakcije su izuzetno štetne, kako za samopouzdanje učenika koji iznosi svoj stav, tako i za općenito homogeno i koherentno funkcionisanje odjeljenja, kao jedne socijalne grupe. U cilju poticanja ozbiljnijeg bavljenja konfliktima u nastavnom procesu, donosimo nekoliko najčešćih oblika interpersonalnih konfliktnih situacija. (prema Nikić, 2012)

3.1. Konflikti zbog različitog mišljenja

Često konflikti među ljudima nastaju zbog toga što nemaju identična mišljenja o nekim važnim stvarima. Spomenuli smo neke moguće posljedice konflikta zbog različitog mišljenja u nastavnom procesu. U cilju preovladavanja negativnih ishoda ovog konflikta, nastavnici mogu iskoristiti prednosti nastave, te kroz debatu, javni nastup, prezentaciju i samoprezentaciju poticati učeničko mišljenje na čas. Na ovakav način se potiče raznolikost, usmjerava različitost, vrednuje pluralizam mišljenja i stavova, a najvažnije, gradi samopouzdanje kod učenika i smanjuje diskriminirajući odnos naspram drugačijeg stava.

3.2. Konflikti zbog niske frustracijske tolerancije

Svaki čovjek ima prag tolerancije, nivo podnošenja određenog nemira, nasilja, unutrašnjeg ili vanjskog konflikta. Frustracija koju drugi svojim postupanjem izazovu kod osobe, najčešće aktivira potisnutu ili latentnu agresivnost koja dovede osobu u sukob s objektom koji je izazvao frustracijsku situaciju. Učenici koji borave u internatu, gdje nemaju punu priliku individualno planirati i upražnjavati slobodne aktivnosti, jer su one isplanirane sistemom domske organizacije, češće bivaju izloženi frustracijama upravo zbog neispunjavanja svojih ličnih želja. O frustracionim situacijama, izazvanim konfliktima interpersonalne prirode, specifičnostima ličnosti odgajnika, odgajatelji trebaju imati informacije te u skladu s istim djelovati, kako bi ih preduprijedili.

3.3. Konflikti koji nastaju zbog svađe oko toga ko je u pravu

Svi konflikti su, manje više, konflikti uvjerenja, jer svaka strana u konfliktu smatra da ima pravo. Uzimajući pravilo iz pravnih nauka, da je svako u pravu dok se argumentirano ne dokaže suprotno, možemo objektivno konstatirati da usljed ovog razloga često dolazi do konflikta. Afektivno nezrele osobe, osobe s osjećajem manje vrijednosti teže podnose kada nisu u pravu. U procesu nastave, često nailazimo na učenike nižeg samopoštovanja i samopouzdanja, kojima teško pada kada ih se ubjeđuje da nisu u pravu (pa čak i kada jesu u pravu, usljed manjka samopouzdanja ili slabog javnog

nastupa ne mogu argumentirati svoje stavove). Razvojna karakteristika adolescenata je potreba za dominacijom, te u odjeljenju, bez vanjske ili samokontrole, često nastoje dominirati nad učenicima slabog samopoštovanja, samopouzdanja, osjećaja manje vrijednosti. Navedena vrsta ponašanja ne samo da može uzrokovati interpersonalni konflikt, koji je već nastao, već i, puno opasnije, intrapsihički konflikt i sumnje u vlastite snage i sposobnosti.

3.4. Konflikti koji nastaju zbog aktiviranja potisnutog traumatskog iskustva

Nastavnici u školama, a školski vršnjaci pogotovo, nemaju znanje da li je neki učenik došao s potisnutim traumatskim iskustvom, razvedenom porodicom, nesretnim djetinjstvom, nesrećom ili gubitkom voljene osobe. Navedena iskustva mogu odrediti ponašanje date ličnosti i samo je pitanje podražaja koji može potaknuti ponovno proživljavanje nekog traumatičnog iskustva. Ne nužno, ali takva osjetljivost dovodi do konflikta, i to ne samo unutarnje prirode, već ponovo konflikta koji može uveliko odrediti interpersonalne relacije. Koliko su nastavnici svjesni i ovakvog teškog oblika konflikta i mogu li se s njim, u slučaju da i kada nastane, adekvatno nositi? U ovakvim okolnostima, i mala uvreda i nepažnja može biti uzrokom velikog intrapsihičkog i interpersonalnog konflikta.

3.5. Konflikti koji nastaju zbog emocionalne nezrelosti

U slučajevima nekontroliranog emocionalnog izražavanja, koja može preći u impulsivnost i agresivnost, može se nanijeti emocionalna patnja drugim učesnicima izvjesnog međuljudskog odnosa. Izbjegavanje druge osobe, hladna i pasivna izolacija, verbalno ili fizičko zlostavljanje kao i nezrele emocionalne reakcije nisu prihvatljivi načini ophođenja prema drugima. U svakom odjeljenju nalaze se tihi, mirni, povučeni učenici, koje drugi učenici, srazmjerno svojim nezrelim emocionalnim izrazima, mogu (ne)svjesno verbalno ili fizički povrijediti. Otvoreni konflikti koji se pri tome javljaju mogu i trebaju biti predmet rasprave na časovima odjeljenske zajednice. Problem teže prirode nastaje kada takvi konflikti prerastu u konflikt intrapersonalnog nivoa.

2.6. Konflikti koji nastaju zbog pomanjkanja komunikacije

Mnogi konflikti bi se mogli izbjeći ako bi ljudi jasnije artikulirali svoje mišljenje, želje, potrebe i očekivanja. Zbog višestruke ograničenosti naše percepcije skloni smo tumačiti namjere, stavove i postupke druge osobe prema našim željama, strahovima i očekivanjima, i na taj način iskriviti stvarnost i krivo optužiti drugu osobu. U sredinama gdje živi i boravi veći broj učenika (poput učeničkih domova), nužna je svakodnevna komunikacija. Razne konfliktne situacije je teško izbjeći bez zrele, odgovorne i dobronamjerne komunikacije. Tu se krije, još jedna u nizu, važna odgovornost odgajatelja.

3. ZAKLJUČAK

Veliki broj učenika se prilično dobro nosi s konfliktom i iz njega, uglavnom, izvodi pozitivne utjecaje na ličnost. Međutim, nemaju svi učenici podjednaku otpornost na konfliktne situacije, što zavisi od niza subjektivnih i objektivnih faktora. Na osnovu navedenih teorijskih i deskriptivnih razumijevanja konflikta, dva su načina ponašanja i reagovanja na konflikte. Prvi je definitivno pozitivni, afirmativni, podsticajni, razvojni način reagovanja, koji se označava kao prilagođeni način ponašanja i zastupljen je i u nastavnom procesu. Nastavni proces je proces postizanja planiranih ciljeva. Svaka etapa školovanja učenika podrazumijeva izradu novih planova ili redefiniranje ranijih. Realizirajući planove i ostvarujući ciljeve, učenik potvrđuje svoje sposobnosti, jača i razvija kompetencije, ostvaruje lične promjene. Stoga je bitno pojačati intelektualni napor, prije svega, ali i druge komponente ličnosti, da se otkrije i realizira važan aspekt postavljenog cilja školovanja. Nakon jasno postavljenog cilja, ili više njih tokom školovanja, potrebno je primijeniti sredstva za ostvarenje tog cilja. Pri tome je vrlo važno ne biti konformista u strategiji i korištenju sredstava za postizanje cilja. Učenike je potrebno ohrabriti da, ukoliko neka strategija ili sredstvo ne postižu željeni cilj, promijeni dato sredstvo i strategiju. Ako jedna strategija i tehnika učenja ne dovodi do željenog uspjeha kod učenika, treba mu pomoći da stekne novu strategiju učenja, prilagodljiviju njegovim sposobnostima. Ukoliko jedan način podučavanja i objašnjavanja nastavnih sadržaja kod učenika ne izazove očekivani razvojni put, nužno mu je pomoći da pronađe metod praćenja nastavnog predmeta koji mu najviše odgovara. Pri tome razrednici i predmetni

profesori trebaju imati širu sliku učenikovih potreba i htijenja te ih, kao takve, poticati, a ne sputavati. Ponekad je potrebno u potpunosti zamijeniti ciljeve ili tražiti alternativne puteve njihovog postizanja. Učeniku koji izabere predmete izborne nastave iz kojih ima slabe ocjene i na redovnoj nastavi, ispravnije je sugerisati potpunu promjenu izborne nastave, nego izazvati konfliktne situacije, kako intrapersonalne tako i interpersonalne prirode. Potrebno je učiti sebe i podučavati druge oko sebe, posebno učenike, ukoliko smo i sami sudionici nastavnog procesa, da se kritički odnosimo naspram svojih osobina i postupaka. Pri tome moramo razvijati svijest o sebi, svojim emocijama, osobinama, kritički vrednovati svoje stavove, vrijednosti, želje, interese. Nužno je ukazati i na drugi način reagovanja, neprilagođeni način, koji u konačnici može dovesti do izvjesnih emocionalnih napetosti, nemira, nezadovoljstva, odnosno do frustracija. Još dalje, na ovoj neprilagođenoj ravni, kao rezultat frustracije, nalaze se agresija, regresija, fiksacija i rezignacija, kao i, istina odbrambeni mehanizmi ličnosti, ali svakako elementi negativnog i neprilagođenog reagovanja na konfliktne situacije.

Intrapsihičke sukobe je potrebno na vrijeme rješavati. Nereagovanje na takve sukobe, može dovesti do, u početku latentnog, a kasnije i otvorenog nasilja među vršnjacima. Zbog toga je od iznimne važnosti znati prepoznati i reagovati na konflikte intrapersonalne (intrapsihičke prirode).

LITERATURA

Deutsch, M. (1991). Subjective features of conflict resolution. U: R. Väyrynen, ur., *New directions in conflict theory*. London: Sage

Grgin, T. (2004). *Edukacijska psihologija*. Jastrebarsko: Naklada Slap.

Nikić, M. (2012). "Intrapsihički i interpersonalni konflikti", *Obnovljeni život*: časopis za filozofiju i religijske znanosti.

Petz, B. (2005). *Psihologijski rječnik*, Jastrebarsko: Naklada Slap.

Živković, Ž. (2004). *Emocije u razredu*, Đakovo: Tempo.